

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uredništvo: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisev ne vračamo. Nefrankantnih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letna 60 din za tiskovino 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglašje po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šte. rač. 11.753. Telefon 4586

Ob važnem zgodovinskem razdobju

Težka resnica je, da se zamujene priložnosti v zgodovini ne dajo več priklicati in popraviti. Vsak narod pozna take dobe, ko se ljudstvo in njegovi voditelji niso zavedli zgodovinsko važnega trenutka, da bi z odločno in požrtvovalno voljo zaobrnilo zgodovinsko kolo v drugo smer. In nasprotno: prav tako nam pripoveduje zgodovina o vzvišenih junaških naporih narodov v odločilnih momentih njihovega življenja, ko je odločna volja preko vseh težav in sovražnikov slavila svojo zmago in storila življenja in žrtvovanja zmožen narod v nepremagljivo falango. Najmanjšega dvoma ni, da preživljamo danes ta dan tudi mi tako brezprimerno važen zgodovinski čas. Nehote se moramo vprašati, ali nas bodo poznejše generacije blagoslavljale ali preklinjale za naše odločitve v teh dneh.

Za izredne zgodovinske naloge je treba izrednih živcev in izvenšablonskih ukrepov.

Prepričani smo, da kljub nenavadno težkemu položaju ni še vse zamujeno ter da zavestna organizacija vseh pozitivnih sil naroda vendarle magovito prešla preko vseh težkoč današnjih dni.

Učiteljska organizacija in njeno glasilo dokazujeta s svojimi intervencijami in publikacijami že dolgo dobo, da se zavedata resnosti nalog, ki se danes vsiljujejo poleg vsem drugim tudi učiteljskemu stanu. Prav nikakih oklevanj in dvomov ni v tem pogledu: učitelstvu pripada pri organiziranju narodnih obrambnih sil izredno pomembna vloga.

Voditelji slovenskega učiteljstva vedo pa tudi to, da so prav v teh dneh potrebni nujni ukrepi za ostvaritev onih psiholoških pogojev, brez katerih si kakega občestvenega elana učiteljstva ni mogoče niti predstavljati. Brez notranjega miru in zadovoljstva se ne dajo izvesti iz ljudi velika požrtvovalna dela, ker sam v sebi neskladen človek ni zmožen osredotočenja na zunanje dogodke. Izjeme so pač mogoče, toda predstojajo velike naloge se ne bodo izvršile z izjemami, temveč samo kolektivno. Zato je nujno, da danes ponovno ugotovimo, da ustvaritev potrebnega psihološkega razpoloženja ni odvisna od naše volje, ampak od vseh onih činiteljev, ki drže v svojih rokah usodo slovenskega učiteljstva.

Vsi ti činitelji so bili obveščeni o razpoloženju, ki vlada v našem stanu ter naprošeni, da s pravičnimi ukrepi dvignejo moralo učiteljstva na ono stopnjo, raz katero ni do požrtvovalnih dejanj nikake distance.

Klic po pravici ne sme biti nikdar in proti nikomur zadržan po strankarskih ozirih, toliko manj proti stanu s tako važno narodno kulturno misijo, kakršno predstavlja stan učiteljstva.

Komur je resnično mar uspešna narodna afirmacija v časih, ki so mogoče odločilnega pomena za vso bodočnost, ne bo vztrajal na ozkosrčnih partizanskih načelih, ki so koncem koncev izvedljiva vendarle samo v narodu, ki prosto odloča o svoji usodi.

Ne dvomimo, da je na taki narodni samoodločbi globoko zainteresirana vsa slovenska javnost.

Zato gre naš apel poleg vodilnih činiteljev tudi na vso javnost, da ustvari v svoji sredini take pogoje tolerancnega sožitja, da bo tudi učiteljski stan imel osrečujočo zavest enakopravnega člana celotne narodne skupnosti. Ramo ob rami, ob enakih dolžnostih, a tudi ob enakih pravicah, bo vršilo slovensko učitelstvo svojo važno nalogo z navdušenostjo in elanom.

Nočemo biti črnogledi, še manj pa defetisti. Kljub vsem razočaranjem hočemo verovati v srečno zvezdo našega rodu. Verovatno hočemo, da premore slovenski narod objektivnih voditeljev, ki se zavedajo vse resnosti momenta in ne bodo opustili ničesar, kar more služiti krepki povezanosti in strnjnosti narodnih sil. Slovensko učitelstvo bo pozdravilo vsak tak ukrep z resnično iskrenostjo, saj gre za srečo nas vseh.

Trdno upamo, da nam bodočnost ne bo prinesla novih razočaranj in da nam že najbližji dnevi pomenijo začetek nove dobe, novega dela in sigurnosti. Da se bo vselila v mnoge učiteljske družine prijetna zavest, da se poleg dolžnosti deli iz odločujočih rok tudi pravica — za vse enaka in blagodejna. Obupati bi morali, če bi ne našli v teh dnevih osnovnega razumevanja, da se nobena bitka ne da dobiti z moralno ohromljeno armado. Povsod bo naše delo uspešno in narodu v korist, moralen dvig celote pa ni v naši moči. Poznamo sicer sredstva, ki smo jih tudi reklamirali za to sanacijo, a ta sredstva niso odvisna od naše volje, niso v naših rokah. Kdor razpolaga z njimi, bo gotovo začutil imperativ časa in jih dal na razpolago vsem, ki vpijejo po njih sedaj že ob dvajseti uri.

Trdni in značajni

V današnji dobi, posebno takoj po veliki vojni, se je opazilo, kot da so ljudstva pri vzgoji svojih mladih generacij pozabila na bistvo vzgoje, to je ustvariti človeka z značajem. Vsa povojna vzgoja se je zdela kot da more biti na svetu srečen le tisti, ki je okreten, ki se zna prilagoditi danemu položaju in razmeram.

Proti tej težki miselnosti, ki je zajela ljudi, se je bilo nemogoče boriti. Tudi če so skušali vzgojitelji z vsemi silami zaježiti ta težki pojav, je ves njihov trud in vsa njihova stremeljenja v kalj ubila tista stvarnost, ki se je kazala kot edina resnična in katero so podpirale neurejene gospodarske in politične razmere.

Tudi pri nas smo opažali in še danes opažamo to težko miselnost, ki je vsa leta po našem osvoboženju zavirala pot pravi vzgoji, vzgoji človeka, pri katerem naj njegov neskaljeni značaj zavzema prvo mesto.

To je brez dvoma teža rana na narodnem telesu in treba je brezpogojno pristopiti k lečenju. Težko pa je takšno lečenje, če se je dvoživkarstvo zaneslo tudi med tiste stanove, ki bi bili v prvi vrsti poklicani skrbeti in dajati zgled značajnosti in požrtvovalnosti.

Važen vzgojni faktor je brez dvoma tudi narodni učitelj. Od njega v prvi vrsti zahtevamo, da je značajan in da s svojim zgledom vzgaja značajne ljudi. Težko pa je preizkušena značajnost tega moža, če je bila večkrat postavljena njegova življenjska eksistenca na tehtnico, ko je hotel vztrajati v tistem pravcu, ki si ga je začrtal.

Tako smo opažali, da je mož, ki ni znal kameleonsko spreminjati svojega obraza postal naenkrat človeški družbi nevaren in za njega je bilo treba neke najti mesto, da ni s svojo načelnostjo motil lepega sožitja ljudem, ki so imeli vse svoje prepričanje urejeno tako kot mehove pri harmoniki in so tako lahko igrali vedno tiste »vize«, ki jih je zahtevala trenutna situacija.

Tako se je ustvaril tip človeka »dvoživke«. So to ljudje, ki jim je prvo in zadnje samo njihov jaz. Vse drugo kot načelnost, značaj in sočlovek so jim deveta briga. Ta žalosni tip človeka je nesocialno bitje, ki ne pozna drugega kot sebe.

Najžalostnejše poglavje pri tem pa je to, da je to tip, ki se zna povsod v javnem življenju preriti na površje, s svojo brezobzirnostjo odrine vse sposobne in on kot skrajno egoistična natura prav hitro v človeški družbi zavzema vplivno, če ne tudi vodilno mesto.

Veliko krivde, da se je ta tip pri nas od dne do dne vedno bolj razširil, so naše politične razmere.

Kdaj bodo prišli pri nas do spoznanja in to posebno politični ljudje, da se pri zdravem narodnem in državnem življenju mora porajati med narodom več mišljenj, več naziranj in več struj. Nositelji teh mišljenj so običajno izobraženci. Dokler so te razne usmeritve konstruktivne, so brez vsakega dvoma v korist narodnemu in državnemu življenju in jih zato nikakor ne kaže zatirati. Vsekakor pa ne tako zatirati, da bi se nositelji trenutno nezaželenega mišljenja radi tega smeli preganjati. Imamo na primer učitelja, ki je leta in leta poleg vzornega šolskega dela tudi izvenšolsko deloval na vasi. Zel je veliko uspeha in posebno v kulturnem pogledu visoko dvignil svoj kraj. Spremeni se politični kurz. Učitelj postane pri gotovih faktorjih nezaželen. Prične se gonja proti njemu in tak kulturni delavec mora oditi v drug kraj, v druge razmere, kjer se nikakor ne more takoj živjeti v delo. Na njegovo mesto je prišel človek, ki se ni nikoli zameril. To je oni mož, ki ni nikoli poznal izvenšolskega dela, ki se je pa tudi v danem trenutku znal pravilno zasukati. In tako se je zgodilo, da je bil človek za svoje delo in za svojo usmerjenost ter značajnost kaznovan, dočim je bil oni drugi za svojo nedelavnost ali za svojo neznačajnost nagrajen z lepim mestom.

Treba je pibiti, da se je to v našem stanu že zgodilo in da se še danes godi. Zato moramo podčrtati, da je nemogoče, da bi smel imeti v javnem življenju prednost oni, ki zna pravočasno menjati sukno ali ki se v svojem brezdolju ni nikoli udeleževal kulturno niti ni bil v šoli zato boljše ter se tako ni zameril na nobeno stran. V učiteljskem delu morajo brezpogojno biti nagrajeni in zaželeni oni, ki so značajni in dosledni, oni, ki delajo v šoli in med narodom, ga vodijo in učijo. Takšni učitelji morajo biti zaželeni in če kdo, naj takšni uživajo ono mesto in prednost, ki jim po njihovem delu gre. Vsak narod potrebuje brezpogojno delavnih narodnih učiteljev. — Delaven, značajan učitelj lahko vzgoji značajnih in delavnih mož, ki bodo trdni in brezkompromisni v svojem prizadevanju za narodno in državno korist tudi v tistih težkih urah, ki obiščejo vsak narod in vsako državo.

In narod, ki bo upošteval svoje značajne in delavne vzgojitelje, ne bo nikoli, niti v najtežjih urah s strahom gledal v bodočnost.

J.—lo.

Dva važna problema

V sedanjem času se v svetu in pri nas rešujejo mnogi problemi, ki so večji, bolj elementarni kot si mislimo. Zaključki rešitev teh vprašanj bodo skoraj gotovo preusmerili tok življenja. Razvoj bo drugačen, ne tak, kakor si ga mnogi zamišljajo.

Zgodovina očigledno očituje način geneze ter njen potek. Iz nje se dajo ugotoviti mnogi zakoni o življenju. Pomena vsega, smer nadaljnega razvoja bodoče in končne oblike stanja pa ne moremo zanesljivo označiti kljub temu, da se je bavila, se bavi s tem vsa filozofija. Imamo veliko hipotez, ki pa s par izjemami slone vse na zelo naivnem stremeljenju slednje forme; »čim dalj, večno hočem biti. Moje idealno stanje si »zamišljam« tako le; njega hočem, moram doseči. Ko se bo to zgodilo, kadar bom dosegla popolnost, se bo potek moral ustaviti, ker nadaljnega smisla ne bo imel, takrat bo lepo.« Ta težnja se prav posebno močno javlja pri ljudeh in njih pokretu, žitju. Ona je bila, je ter bo gonilna sila vseh oblik življenja, ni pa vitaliteta življenja samega. Stališče trajnosti je zmotno, ono ne dovede do stvarnih zaključkov, potem njega nam ni moči priti do zadovoljivega, uspešnega načina analiziranja dogajanj; sklepanja o bodočnosti ne bodo držala, če nam bo gornje stališče kriterij. Zavzeti moramo gledišče resnične, totalne geneze, ki je utemeljeno v dejstvu; »radi danih pogojev se nekaj porodi, nastane, obstoja, živi, dokler se v subjektu samem vsled dejstvom ostale snovnosti, katere del subjekt je, ne pojavijo vzroki njegovega razpada, ki je potreben, da se materija sprosti zaradi oblikovanja novih tvorb.« Ta proces je gibanje, ki je potrebno življenju, da ostane v gibanju živo. S tega stališča gledani problemi se nam kažejo v dokaj drugi luči. Mi spoznamo, da se ne more nič vzdržati, da je prav vse minljivo, izpremenljivo. Razumljiva nam bodo vsa nasprotovanja; revolucije bomo smatrali za evolucijo itd. Slednji pojav v življenju lahko na podlagi tega utemeljimo in kar je nad vse važno, vsaj približno ga moremo vrednotiti. Gibanje samo po sebi, radi samega sebe ima svoj smoter v samem sebi. »Usmerjati« pokret proti cilju izven njega je brezsmiselno. S spoznanjem tega dejstva nam postanejo na videz brezsmotni pojavi smotni. Zaključki, ki jih bomo ugotovili s pomočjo tega kriterija, se nam bodo dostikrat

upirali; češ, saj je bilo dobro, objektivno, sama resnica, ni mogoče, nikdar ne bo razpadlo. Prisiljeni bomo rušiti mnoge avtoritete, velike tradicije.

Nedvomno sta danes pri nas najvidnejša dva problema; vprašanje evropskega in našega notranjega soglasja. Prvi se javlja pri nas kot problem narodne obrambe, drugi pa v iskanju načina za vzpostavitev boljših odnosov, definiranja sožitja med Hrvati, Srbi in Slovenci; pravoslavni, katoličani in muslimani; »prečani« in »Srbijanci«; »svobodomiselnice« in katoličani; »nacionalisti A« in »nacionalisti B«; itd. samo — vsaj uradno ne med konstruktivnimi, stvarno nacionalnimi, produktivnimi in razdiralnimi, anacionalnimi, neproduktivnimi sestavinami državnega ljudstva. Vzpostavitev pravilnega odnosa med temi pa bi omogočila že v bližnji bodočnosti zdrav odnos med slovenskim, hrvatskim in srbskim narodom. Vse tri kulture bi se razvile; državotvorna miselnost pri vseh treh bi se dvignila na zavidljivo višino; ideal slovenskih, srbskih in hrvatskih borcev bi bil uresničen. Jugoslovanski narodi bi si lahko zastavili nove smote, ki bi bili utemeljeni v njihovi življenjski sili, katera bi se s tem še povečala. Ti cilji bi bili nekaj realnega; poročilo bi se tvorno delo. Naše delo ne bi bilo več v tako veliki meri pripravljalnega, urejevalnega značaja. Ako se bo reševal problem stabilizacije naših odnosov na tej podlagi, potem bomo v bližnji prihodnosti doživeli velik procvit. Potrebna pa je za to radikalna operacija v naši miselnosti; nujno je spoznanje; na videz organska gradnja na »temelju dosedanjega« je brezpredmetna. Veliko reči, kar je še večerj pomenilo najnovije, je danes spriče novih dognanj treba popraviti, zavreči. Ogromno je še v nas kompleksov, ki so utemeljeni v naši preteklosti, kateri so del našega karaktera, vendar zanj nebitveni in se on ne bi prav nič spremenil, če bi ga teh primesi očistili. Nasprotno, postal bi izrazil, čist. V njem bi se potencirala in do potrebne višine razvila zavest — Slovence sem; to mi je prvo, edino, nesporno, brezkompromisno načelo. Kot tak sem Jugoslovan — Slovan, in bo vsak moj pokret, ki ne bi bil v skladu z interesi bratov Hrvatov ter Srbov, kvaren tako za moj narod kakor za bratska naroda. Trditve, da je ta misel že živa med nami, je neresnična, saj še povsod naletimo na močno

VSEBINA:

Ob važnem zgodovinskem razdobju.
Trdni in značajni.
Dva važna problema.
Prošnja!
Vtisi s prvega učiteljskega zborovanja.
Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič« v Bosni in Dalmaciji.
LISTEK: Za našo družino.
Splošne vesti. — Osebne zadeve. — Kaj vse pišejo. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu. — Učiteljska tiskarna.

rezerviranost prav do Hrvatov, ki nikakor ni utemeljena; kot ni upravičena do Srbov, čeprav je radi gotovega »krogeca«, ki nikdar ni bil in ne bo najbolj brezpomemben stvarni sestavni del delavnih srbskih stanov, razumljiva. Taka »krogeca« se nahajata seveda prav tako med nami in Hrvati. Ako obdelujemo ta problem na tak način, se nam pokaže njegova usodna majhnost, saj je 20 letno »objemanje«, prikrivanje individualitet spriču pluga na nezorani ledini res nekaj takega, kar je moglo roditi nesporazum. Brez negativnih ali pozitivnih čustev s kritičnim razumom in umskim razumevanjem se moramo lotiti dela za zblizanje, organizirano skupno delo.

Precej bi bilo še povedati. Jasneje, bolj določno bi morali marsikaj izraziti, opisati, definirati, pokazati; toda za to ni mesta v našem »Učiteljskem tovarišu«.

Marsikdo bo uvidel, da je prvi problem, t. j. narodno-obrambni, v tesni zvezi z obdelavanjem. Narodno-obrambno delo najbrž — vsaj v taki obliki, kot ga moramo danes opravljati — ne bi bilo potrebno. Vsako simpatiziranje z nekim »drugim sistemčkom« izvira iz nezavednosti, nepoznanja, nesmotnosti, nezadovoljstva. Če bi bili takoj zagrabili tam, kjer je pravo mesto, bi naš živelj kot nosilec življenjske ideje oplodil ono, kar grozi z železom uničiti ono, kar je od starega za nadaljnji razvoj še potrebno, kar je materija, ki jo je treba še transformirati, da bo bodoča forma čim popolnejša, ker v čim hitrejšem, racionalnem, nasičenem tvorjenju je zdravo življenje. Delo, ki ga na omenjenem polju opravljamo, naj se vrši zato v tem znamenju, s to zavestjo. Ono pa naj bo za nas izkušnja, kažipot. Pijanec, ki hoče ozdraviti, mora dragoceno, kristalno čašo, polno najboljšega vina, vreči ob tla. In mi bi morali marsikaj, kar nam je sveto, vreči med staro šaro, da bomo videli našo zemljo v soncu, da bo na njej oral zdrav kmet.

Ugotoviti moramo, da se morda prav med učitelji danes najdoločneje oblikuje pravi sistem dela za boljše bodočnost naroda, ki je živa stvarnost, katera nekako nehoti tvori zgodovino. To bi pa morali oni, ki hočejo biti njegovi, najboljši sinovi, poznati, brez čustev proučevati le s stališča narodne zajednice, materije, in bi jim morale biti vse druge skupnosti sekundarnega pomena.

M. K.

Prošnja!

Predmet: Ako ne bo šla prošnja v koš, imam še vedno trohico upanja.

Podpisani V. V., že 5 let učiteljski pripravnik v B., doslej še nikjer nisem trkal na nobena vrata in ne prosil nobenega poslancu za intervencije vse radi stanovske zavesti in discipline. Seveda v svojo škodo in v korist tistih, ki radi preskakujejo.

Z ozirom na članek v »Učiteljskem tovarišu« pod naslovom: Intervencije JUU za napredovanje, sem dobil tudi jaz apetit po zboljšanju položaja, kljub temu, da sem od samega čakanja že otopel. Razne spomenice so dandanes že prebogoste in preobširne, zato tudi utrujajo prizadete kakor tudi one, katerim so namenjene.

Jaz bom zato skušal biti kratek in vse razloge navedel po točkah:

1. Podpisani sem že 5 let pripravnik s pravico do prevedbe od decembra 1. 1937. (Potrdilo šol. upraviteljstva).
2. Oženjen — družina šteje štiri člane. (Potrdilo župnega urada).
3. Ko sem obiskal ženo pri porodu septembra leta 1937., je bilo vmlajeno v stanovanje. Škoda znaša 8000 din. (Potrdilo okr. sodišča).
4. Ko sem za Vse svete odptoval in obiskal grobove leta 1938., je bilo drugič vmlajeno. Škoda znaša 10.000 din. (Potrdilo okr. sodišča).
5. Stanarine dobivam mesečno 150 din. Za stanovanje plačujem mesečno 250 din. (Potrdilo stanodajalca).
6. Da sem bolehen in nujno potrebujem zdravniške pomoči. (Potrdilo zdravnika).